

УДК 330.8

Н. Мариненко

(Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя)

ТЕОРІЯ РАЦІОНАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Концепція раціональних очікувань вперше була запропонована в 1960-х рр. Дж. Мутом. Проте стала поширеною в середині 70-х років XX ст. в умовах виникнення стагфляції, коли в економіці деяких країн спостерігалися одночасно інфляція і безробіття. Стало зрозумілим те, що регулюючого впливу держави недостатньо для забезпечення збалансованого та стабільного економічного зростання, оскільки такий вплив не враховує дії чинників, що не підлягають кількісному оцінюванню, наприклад, інформації та прогнозів. Американський вчений Р. Лукас запропонував теорію раціональних очікувань, яка передбачає невтручання держави в економіку та згідно з якою формування очікувань майбутнього економічної системи відбувається не лише на основі тенденцій розвитку в минулому, а й на основі аналізу майбутніх можливостей. Даний напрям отримав назву «нова класична економіка» в межах неоконсервативної течії економічної думки.

Саморегулююча здатність економічних суб'єктів до раціональних дій може бути реалізована на практиці лише через ринковий механізм, тобто без державного втручання. Тому, аналогічно класичній теорії, теорія раціональних очікувань базується на умові, що всі ринки (як продуктів, так і ресурсів) є висококонкурентними. На таких ринках заробітна плата і ціни високоеластичні одночасно як у напрямі зниження, так і в напрямі зростання. На думку прихильників цієї теорії, нова інформація, яку одержують економічні суб'єкти, швидко відбивається на співвідношенні попиту та пропозиції висококонкурентних ринків і завдяки цьому рівноважні параметри економіки також швидко відновлюються за умови повної зайнятості.

На думку Р. Лукаса та його послідовників (Т. Сарджент, Н. Уоллес), суб'єкти економічної діяльності прогнозують наслідки (рівень цін) будь-якого впливу на економіку, виходячи із знання закономірностей її функціонування, і, відповідно до цього, формують свою економічну поведінку. Вони прогнозують свою діяльність, і ці прогнози набагато досконаліші від тих, що отримуються на основі моделювання.

Нові неокласики пояснили наявність зв'язку між цінами та зайнятістю суб'єктивною помилкою економічних суб'єктів, яка зумовлюється їх недостатньою поінформованістю. Наприклад, підвищення загального рівня цін не завжди свідчить про зростання попиту на товари, але товаровиробники розширюють їх виробництво, враховуючи цю інформацію, що досягається за рахунок збільшення інвестицій. Однак із збільшенням обсягів виробництва та пропозиції зростання цін припиняється, крім того, з'ясовується, що ціни не відображали розмірів реального попиту. Починається скорочення виробництва, що призводить до згасання виробничої та інвестиційної активності та спаду цін.

Одночасно переглядався вихідний принцип неокласичної школи про адекватну реакцію економічного суб'єкта на ситуацію, вказувалось, що необхідно враховувати обмеженість інформації, яка є в його розпорядженні і на основі якої він приймає рішення.

Підтвердженням практичного значення теорії раціональних очікувань було проведення ряду досліджень на основі дефляційних процесів в американській економіці 80-их років XX ст.